

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/83419,Teisseyre-Henryk.html>
2023-12-04, 07:41

Teisseyre Henryk

Teisseyre Henryk (21 III 1903, Lwów – 27 X 1975, Wrocław), geolog, geomorfolog. Syn Wawrzyńca, i Janiny z domu Polityńskiej, ojciec Juliusza, geologa i petrografa, i Andrzeja Karola, geologa środowiska.

W 1921 ukończył VIII Gimnazjum we Lwowie, po czym w tamtejszym uniwersytecie studiował geografię (E. Romer) i geologię (J. Siemiradzki, J. Tokarski) do 1925. W 1925–28 był asystentem w Katedrze Geografii Uniw. Jana Kazimierza. W 1928 uzyskał tam doktorat na podstawie rozprawy *Powierzchnia szczytowa Karpat* (1928). Następnie w roku akademickim 1928/29 uzupełniał swą wiedzę u M. Lugeona w uniwersytecie w Lozannie. Po powrocie do 1939 pracował jako geolog karpaccich przedsiębiorstw naftowych (Pionier, Gazolina), współpracując z Państwowym Inst. Geologicznym (PIG). Habilitację uzyskał w 1936 na UJ w Krakowie (niebawem przeniósł ją na Uniw. Jana Kazimierza), na podstawie rozprawy *Zarys budowy geologicznej Karpat Dukielskich* (1932). W czasie wojny był pracownikiem uniwersytetu we Lwowie (1939–41 i 1944–45) oraz konsultantem trustu sowieckiego Ukrniefrazwiedka (do 1941) i niemieckiego Karpatenol A.G. w Krośnie (1941–44). W 1945, po krótkim pobycie w Krośnieńskim, objął Katedrę Geologii Uniw. Poznańskiego, ale w 1946 przeniósł się na Uniw. Wrocławski jako kierownik Katedry Geologii Ogólnej (prof. nadzwyczajny w 1946, zwyczajny w 1956). Jednocześnie był współorganizatorem (z J. Zwierzyckim) i pierwszym kierownikiem Dolnośląskiej Stacji Terenowej PIG (od 1949 stałe zatrudnienie). Ponadto utworzył w Zakładzie Nauk Geologicznych PAN Pracownię Geologii Starych Struktur, którą kierował w 1963–72. Elementy geografii fizycznej i geomorfologii w dorobku T. odgrywały rolę podrzędną. Tematyki amplitudy temperatury, o czym pisał w 1925, nie kontynuował. Podejmował jednak wiele zagadnień geomorfologicznych, czego przykładem jest wymieniona

rozprawa doktorska. Zajmował się zjawiskiem osuwisk podłoża (m.in. *Osuwisko koło Spasa nad Dniestrem*, 1931; *Materiały do znajomości osuwisk w niektórych okolicach Karpat i Podkarpacia*, 1936). Ważniejsze znaczenie dla jego przyszłych studiów geologicznych miały opracowania z zakresu morfologii oraz paleomorfologii, zawsze analizujące parametry strukturalne oraz paleogeograficzne (m.in. *Die morfologischen Problemen der Ostpolnischen Subkarpaten*, 1932; *Potortońska powierzchnia kredy w okolicach Lwowa*, 1934; *Niektóre zagadnienia z paleogeografii południowego Rostocza*, 1938). Prace te rzutowały na możliwości rozpoznania cech strukturalnych podłoża w obszarach atrakcyjnych złożowo (głównie ropa naftowa).

Z okresu międzywojennego elementy takiego patrzenia na właściwości badanych obszarów dostrzegamy w pracach: *Przekrój geologiczny Karpat w dorzeczu Sukieli* (1927), *Budowa geologiczna fałdu Rypnego między Jasieniem a Dubszarą oraz kopalnie oleju skalnego w Rypnem i Swobodzie Dubskiej* (1930), *Zarys budowy geologicznej Karpat Dukielskich* (1932), *Budowa geologiczna okolic Żabiego, z mapą geologiczną 1:50 000* (1936), *Wyniki poszukiwań geologiczno-naftowych w okolicy Czerchawy i Spryni (arkusz Stary Sambor)* (1939). Badania te dokumentują także opracowania kartograficzne: *Mapa geologiczna siodła Swobody Ranguskiej 1:25 000* (1934), *Mapa geologiczna pogórza Karpat wschodnich między Łomnicą a Bstrzycą Nadwórniańską* (1934, współautorzy: J. Obtulowicz i O. Wyszyński), *Mapa geologiczna przedgórza Karpat Pokuckich*, (1938, ten sam zespół autorski). Materiały do prac wykonywanych w czasie wojny (w Karpatach Wschodnich oraz w Krośnieńskim) zostały w skrócie ujęte w artykułach *Przewodnie rysy tektoniki Karpat i możliwości rozwoju kopalnictwa naftowego w Karpat i na Przedgórzu* (1946) i *Budowa geologiczna okolic Węglówki* (1947).

Gdy w 1946 T. podjął badania geologiczne w Sudetach, masyw ten należał do dobrze rozpoznanych przez Niemców. Możliwości eksploatacji kopalin wpłynęły na organizację we Wrocławiu ośrodka kształcenia geologów. Zajął się tym głównie T. oraz J. Zwierzycki, także twórcy miejscowego oddziału PiG. Zwrócono główną uwagę na rozpoznanie złóż

miedzi w Sudetach i na monoklinie przedsudeckiej. Duże zespoły młodych geologów kierowanych przez T. oraz J. Oberca (badacze ci prowadzili między sobą ożywione dyskusje) wypracowały metody rozszyfrowania ewolucji geologicznej obszarów, począwszy od prekambriu po kenozoik. Za istotne uważa się wypracowanie teoretyczne i zastosowanie „metod szczegółowej analizy geometrycznej mezostruktur i systemów spękań skalnych oraz sposobów interpretacji tej analizy dla tektoniki i faz deformacji skał krystalicznych oraz paleozoicznych kompleksów osadowych” (K. Smulikowski). Z tego względu T. z gronem współpracowników (także z innych ośrodków w kraju) ustalili dane o wpływie na formowania się masywu w czasie orogenez prekambryjskich i późniejszych. Znalazło to wyraz m.in. w opracowaniach: *Budowa geologiczna północnej okolicy Wałbrzycha* (1952), *Depresja Świebodzic jako jednostka geologiczna* (1956), *Sedymentacja, paleogeografia i tektonika karbonu dolnego w Sudetach Środkowych* (1958), *Karbon doliny Sudetów Środkowych* (1960), *Serie metamorficzne Sudetów* (1968). Te i inne zagadnienia dokumentowano wykonanymi mapami, m.in. *Szczegółowa mapa geologiczna Sudetów 1:25 000. Arkusz Bogaczno* (1972), oraz arkusze: *Bolków oraz Roztoka* (wspólnie z S. Kurałem; druk po 1976).

Powojenny ośrodek geologiczny T. we Wrocławiu przyciągał badaczy starych masywów górskich z różnych krajów. Wycieczki terenowe z nimi prowadził on na ogół ze swoimi uczniami. Miał ich wielu. Niektórzy z nich (np. W. Grocholski) przeszli do uniwersytetu w Poznaniu, tworząc tam znaczące ogniska twórcze.

T. był członkiem PAN (korespondent w 1954, rzeczywisty w 1969). Należał do stowarzyszeń specjalistycznych różnych krajów (Polski, Niemiec, Czechosłowacji). Był redaktorem serii «*Geologia Sudetica*» (1964–75), doktorem honoris causa Uniw. Wrocławskiego (1975). Organizował krajowe i międzynarodowe zjazdy geologiczne.

Fleszarowa; Śródka.

„Przegląd Geologiczny” 1976 (K. Smulikowski); „Rocznik

Polskiego Towarzystwa Geologicznego” 1976 (W. Grocholski).

Zbigniew Wójcik

[Poprzedni](#)
[Następny](#)